

Taal in het nieuws

Marc van Oostendorp

Bij het nieuws hoeft niemand zich te vervelen. Er is iedere dag iets aan de hand: honderden doden hier, een liefdesbaby van twee beroemdheden daar. Een deskundige komt voorspellen dat de Westerse wereld op het punt staat in elkaar te storten, een ander waarschuwt dat het uitblijven van de verwachte wespenplaag van dit jaar niet veel goeds voorspelt voor het komende seizoen. Wie niet geïnteresseerd is in ruzie in de Tweede Kamer vindt al snel zijn gading bij een treinongeluk in China.

Uit nieuws valt ook een heleboel te leren. Om het nieuws te begrijpen – zelfs het meest triviale berichtje – moet je allerlei achtergronden kennen en begrijpen. Om het nieuws te plaatsen, moet je weten wat er belangrijk is in de wereld. Wie het nieuws begrijpt, en vooral wie kritisch het nieuws volgt, zelf af en toe op zoek gaat naar afwijkende opinies en achtergrondinformatie, leert de wereld kennen.

Wie iemand wil verleiden om gehoor te geven aan zijn nieuwsgierigheid en zo de wereld te leren kennen, kan daarom best het nieuws gebruiken. Dat geldt misschien nog wel sterker voor de wereld van de taal, omdat nieuwsberichten nu eenmaal bijna altijd ook van taal gemaakt zijn. (Er was korte tijd een gratis krantje, de *Dag*, die het bijna alleen met foto's probeerde te doen. Dat krantje bent u inmiddels misschien al weer vergeten.) Wie een nieuwsbericht over taal analyseert, kan dat zowel inhoudelijk doen als naar de vorm.

Maar zijn er wel zulke berichten? Dat journalisten taal niet erg serieus nemen als onderwerp, komt misschien wel doordat er zo weinig slecht nieuws te melden is. De economie, daar kun je je tenmiste flink zorgen over maken, en dat geldt ook over het milieu of de verharding van het politieke klimaat. En zelfs over kunst en literatuur valt af en toe iets naars te melden – dat er een bijzonder slecht boek verschenen is bijvoorbeeld, of dat er op de bibliotheken bezuinigd wordt. Met taal is er eigenlijk nooit iets naars aan de hand, of in ieder geval niet accuut. Zelfs de grootste pessimist, zelfs degene die denkt dat de standaardtaal overspoeld raakt door emoticons, straattaal en Engels, en dat dit erg is – zelfs zo iemand verwacht niet dat de krant ooit opent met het bericht dat dit-of-dat begrip nu definitief niet meer in het Nederlands kan worden uitgedrukt. De taal moddert aan, of ze zet haar zegetocht voort, maar in ieder geval gebeurt er weinig in een tempo waar websites of kranten iets aan hebben.

Hoe taalnieuws te zoeken

Toch zijn er als je even zoekt, berichten genoeg. Ik ben sinds een jaar of vijftien een regelmatige taalnieuwsconsument en heb me er in die periode regelmatig toe verplicht om aan een doelgroep heel regelmatig taalnieuws te communiceren. Meer dan tien jaar geleden begonnen we de 'rechterkolom' op de website van Onze Taal (www.onzetaal.nl), waar we iedere dag een kort nieuwsberichtje plaatsten met een link naar een artikel elders op het internet. In 2006 vertrok ik bij de webredactie van Onze Taal, maar in 2002 stelden Onze Taal, in eerste instantie samen met Van Dale, een gratis nieuwsbrief in die drie keer per week verschijnt, *Taalpost* (www.taalpost.nl) en die in iedere aflevering nieuwtjes bevat. Ik kan me niet herinneren dat het in al die jaren ooit moeilijk was om niet minstens eenmaal per dag een nieuwtje te vinden.

Er zijn geen speciale technische vaardigheden nodig. Je moet begrijpen hoe je op het internet komt, het is handig om wat vreemde talen te spreken en je moet een beetje kunnen zoeken. Maar dan kom je al een heel eind.

Een belangrijke bron voor mij is Google News, op news.google.com. Hier worden recente artikelen nieuwsbronnen uit allerlei landen bij elkaar gebracht; in de linkerkolom kunt u bijvoorbeeld kiezen voor Nederland of België. De eenvoudigste manier om berichten over taal te vinden, is natuurlijk: in het zoekveld *taal*, *taalgebruik*, *dialect* of een andere meer gespecialiseerde zoekterm (*vloeken*, *woordkeuze*) in te voeren. De resultaten van zo'n zoekopdracht zijn geordend op het moment van

verschijnen – de recentste staan bovenaan.

Wanneer u aardigheid krijgt in het volgen van taalnieuws, kunt u de voorpagina van Google News ook zo instellen dat al het nieuws over uw steekwoorden daar vanzelf verschijnt: rechtsboven zit een knop 'Deze pagina bewerken'. Daar kunt u naast of inplaats van de bestaande rubrieken zoals Binnenlands nieuws en buitenlands nieuws uw eigen rubrieken maken voor taalnieuws. Wanneer u zo iemand bent als ik, maakt u van deze pagina het openingsscherf van uw browser, en begint u iedere dag te lezen wat er nu weer nieuw is op het gebied van taal.

Bestaande taalnieuwsbronnen

U kunt natuurlijk ook gebruik maken van anderen die al nieuws bij elkaar zoeken. De collega's van Onze Taal doen dat bijvoorbeeld nog steeds iedere dag en ook op het Taalunieversum (taalunieversum.org/nieuws/) verschijnt bijna iedere dag wel wat – in dit geval ook soms over letterkundige onderwerpen. De pagina *Taal & spraak* van de populair-wetenschappelijke website Kennislink (www.kennislink.nl/taal-en-spraak) ook vaak meerdere malen per week berichten, al gaan die natuurlijk vooral over taalwetenschap.

Een buitenlandse website die ik dagelijks bezoek is *Language Log*, gemaakt door een paar Amerikaanse taalwetenschappers. *Language Log* gaat nog wat verder dan de genoemde weblogs, omdat de schrijvers het nieuws ook analyseren en van kritisch commentaar voorzien. Dat gaat natuurlijk nooit over direct Nederlands nieuws, maar het kan soms wel heel nuttig zijn. Ik herinner me dat er een paar jaar geleden wereldwijd rumoer was omdat uit onderzoek zou blijken dat vrouwen per dag gemiddeld drie keer meer woorden zeggen dan mannen. De auteurs van *Language Log* zochten dat uit, en ontdekten dat dit 'onderzoek' uit de duim kwam van de auteur van een psychologisch zelfhulpboek. (In werkelijk onderzoek vinden we nauwelijks verschillen, en als ze er zijn, zeggen mannen net iets meer woorden dan vrouwen per dag.)

Van elkaar leren

In deze workshop geef ik nog veel meer tips om te zoeken. Wat kun je nu met al dat taalnieuws in de klas? Het levert natuurlijk in de eerste plaats materiaal op dat je kunt lezen, op structuur analyseren en op andere manieren beschouwen. Taalnieuws valt vaak in de categorie *faits divers* en is dus grappig; maar het is de laatste jaren natuurlijk ook een belangrijk onderdeel van maatschappelijke discussies over inburgering en Nederlanderschap. Er duikt met deze zoektochten dus een heleboel materiaal op dat op allerlei manieren een aardige inhoudelijke bijdrage kan leveren aan het taalvaardigheidsonderwijs.

Maar de inhoud zelf is natuurlijk ook vaak razend interessant en kan leiden tot een inkijkje in de menselijke taal. Zijn er inderdaad verschillen tussen mannen en vrouwen in taalvaardigheid en waar ligt dat dan aan? Had de toenmalige minister Plasterk gelijk toen hij anderhalf jaar geleden uitriep dat de taalverloedering van *hun hebben* er onder zijn ministerschap nooit door zou komen? Als het dialect verdwijnt, waarom zijn er dan wel overal dictees in het dialect?

Sinds een paar maanden is de Taalpost-redactie bezig een speciale editie voor scholieren te maken, TLPST. Ook dit is een gratis, via e-mail verspreide nieuwsbrief, waarin we berichten zoeken die wat taalniveau en onderwerpkeuze wat preciezer zijn afgestemd op deze groep. Ik wil als een van de redacteurs tijdens deze workshop ook graag iets van u leren: hoe wij die taak zo goed mogelijk kunnen uitvoeren.